троє дітей, та поранила понад 200 осіб, знищивши медичний центр будинку побуту та Будинок офіцерів. Однак удари рашистів не зламали мирних жителів області, як і всієї України, а лише посилили їх лють та ненависть у боротьбі з ворогом. Війна агресора – це не лише військова боротьба, а і війна за мізки та ліквідацію нашої національної самобутності. То ж маємо оберігати власну ідентичність, адже при її втраті не буде базової національної державності, не буде ні ліберальної, ні соціал-демократії, не буде України [4].

Тому, врешті, російсько-українська війна 2014-2026 років яскраво засвідчує героїзм та звитягу українського народу, його прагнення до свободи, територіальної цілісності, соборності та незалежності, формує його національні гідність і свідомість, громадянську активність, оберігає нашу ідентичність та консолідує суспільство на боротьбу з рашистським окупантом та нашу Перемогу.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Вінничани попрощалися з підполковником Могилком. Режим доступу: https://old.i-vin.info/news/vinnychany-poproshchalysya-z-pidpolkovnykom-mogylkom-6700?utm_source=chatgpt.com
2.Стало відомо про загибель десятьох захисників з Вінниччини. Режим доступу: https://vezha.ua/stalo-vidomo-pro-zagybel-desyatoh-zahysnykiv-z-vinnychchyny-32/?utm_source=chatgpt.com
3. Тисяча днів повномасштабної війни: у Вінниці вшанували пам'ять загиблих оборонців. Режим доступу: https://suspilne.media/vinnytsia/883119-tisaca-dniv-povnomasstabnoi-vijni-u-vinnici-vsanuvali-pamat-zagiblih-oboronciv/?u
4. У Вінниці під час хвилини мовчання вшанували пам'ять загиблих унаслідок ракетного удару 14 липня 2022 року. Режим доступу: https://suspilne.media/vinnytsia/1354736-u-vinnici-pid-cas-hvilini-movcanna-vsanuvali-pamat-zagiblih-unaslidok-raketnogo-udaru-14-lipna-2022-roku/?utm_source=chatgpt.com

Ніка Дзюбенко

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ І БЛАГОДІЙНІСТЬ ЯК ПРОЯВИ ГРОМАДСЬКОЇ СОЛІДАРНОСТІ БЕРШАДСЬКОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Анотація. *У статті досліджено волонтерський рух і благодійність як прояви громадської солідарності Бершадської міської територіальної громади в умовах повномасштабної російсько-української війни. Визначено основні напрями громадської активності, серед яких підтримка військовослужбовців, допомога внутрішньо переміщеним особам, гуманітарна діяльність та розвиток нових форм соціальної підтримки. Проаналізовано участь органів місцевого самоврядування, громадських організацій, закладів культури, підприємців, молоді та окремих мешканців у волонтерських ініціативах. Обґрунтовано, що волонтерство сприяє зміцненню горизонтальних зв'язків, взаємної відповідальності та соціальної стійкості громади. Доведено, що в умовах війни волонтерська діяльність стала важливим механізмом громадської самоорганізації та одним із найбільш виразних проявів локальної солідарності.*

Ключові слова: *волонтерство, благодійність, громадська солідарність, Бершадська громада, територіальна громада, громадська самоорганізація, внутрішньо переміщені особи, російсько-українська війна.*

Nika Dziubenko

VOLUNTEER MOVEMENT AND CHARITY AS MANIFESTATIONS OF CIVIC SOLIDARITY IN THE BERSHAD COMMUNITY AMID RUSSIA'S FULL-SCALE AGGRESSION AGAINST UKRAINE

Abstract. *The article examines the volunteer movement and charity as manifestations of civic solidarity in the Bershad urban territorial community amid the full-scale Russian-Ukrainian war. The main areas of civic engagement are identified, including support for military personnel, assistance to internally displaced persons, humanitarian activities, and the development of new forms of social support. The participation of local self-government bodies, civil society organizations, cultural institutions, entrepreneurs, young people, and individual residents in volunteer initiatives is analyzed. It is substantiated that volunteering contributes to strengthening horizontal ties, mutual responsibility, and the social resilience of the community. The study demonstrates that, under wartime conditions, volunteer activity has become an important mechanism of community self-organization and one of the most prominent manifestations of local solidarity.*

Keywords: *volunteering, charity, civic solidarity, Bershad community, territorial community, community self-organization, internally displaced persons, Russian-Ukrainian war.*

Повномасштабна російсько-українська війна стала серйозним випробуванням для українського суспільства та водночас активізувала процеси громадської самоорганізації. Особливого значення набули волонтерство і благодійність, які забезпечують підтримку військовослужбовців, внутрішньо переміщених осіб, родин захисників та інших категорій населення [3]. На рівні територіальних громад ці практики стали не лише способом реагування на гуманітарні та безпекові виклики, а й механізмом формування взаємної відповідальності, довіри та соціальної згуртованості.

Бершадська міська територіальна громада є показовим прикладом такого процесу. Після початку повномасштабного вторгнення у ній сформувалася розгалужена система допомоги військовим і цивільному населенню. До волонтерської діяльності долучилися представники органів місцевого самоврядування, громадських організацій, закладів культури, підприємці, молодь та окремі мешканці. Водночас волонтерство на Бершадщині має певну попередню історію. Зокрема, Бершадська районна громадська організація «Гільдія волонтерів» була зареєстрована ще у 2011 р., що свідчить про існування організованої волонтерської активності до початку повномасштабної війни [2].

Після 24 лютого 2022 р. масштаби цієї діяльності істотно зросли. На початковому етапі громада була змушена одночасно реагувати на потреби оборони та гуманітарні виклики. Серед пріоритетів були забезпечення Сил територіальної оборони, облаштування блокпостів і фортифікаційних споруд,

постачання пального, будівельних матеріалів та продуктів харчування. Окремим завданням стала допомога внутрішньо переміщеним особам. За даними 2024 р., кількість переселенців у громаді раніше сягала близько 4000 осіб, а на момент підготовки матеріалу становила близько 1500 осіб [6]. Таким чином, уже в перші місяці війни громадська активність охопила два взаємопов'язані напрями: підтримку оборони держави та забезпечення соціальної стійкості громади.

Вагомою складовою волонтерської діяльності стала допомога військовослужбовцям. Вона охоплювала збір коштів, виготовлення маскувальних сіток, окопних свічок, продуктів харчування та інших необхідних речей. Активну участь у цьому процесі брали працівники бібліотек та інших закладів культури, що організовували благодійні ярмарки, долучалися до патріотичних заходів та підтримували акції на кшталт «Смілива гривня» і «Усе для Перемоги!» [4]. Отже, до підтримки військових поступово долучалися не лише спеціалізовані волонтерські ініціативи, а й бібліотеки та інші місцеві установи. Поступово допомога військовим набувала й організованих форм за участю органів місцевого самоврядування. Показовим є рішення Бершадської громади у 2024 р. передати військовій частині три квадрокоптери. Обладнання було придбано в межах конкурсу Вінницької обласної ради «Безпечні стійкі громади», а загальна вартість закупівлі становила 460 500 грн [1]. Цей приклад демонструє поєднання громадської потреби у підтримці оборони з можливостями місцевого бюджету та публічного управління.

Іншим важливим напрямом стала допомога внутрішньо переміщеним особам, для організації якої у громаді функціонував благодійний хаб на базі Будинку дитячої творчості. Через нього передавалася гуманітарна допомога, отримана від міжнародних донорів, а спільно з місцевими виробниками формувалися продуктові набори. До підтримки долучався і місцевий бізнес, зокрема компанія МХП, яка передавала м'ясну продукцію [6]. Подібна взаємодія органів місцевого самоврядування, підприємців, благодійних структур і населення засвідчує формування локальної мережі взаємодопомоги. Важливо, що підтримка переселенців не обмежувалася гуманітарними виплатами або передачею продуктів. У громаді створювалися умови для їхньої участі у повсякденному житті місцевого суспільства. Показовим є досвід співпраці внутрішньо переміщених осіб зі старостатами у сфері городництва, зокрема, переселенці використовували власний досвід вирощування овочів, характерний для Херсонщини [6]. Подібні практики сприяли не лише матеріальній підтримці, а й соціальній інтеграції нових мешканців громади.

Характерною рисою Бершадщини є розширення кола учасників волонтерського руху. Поряд із традиційними громадськими організаціями до нього долучаються заклади культури, органи місцевого самоврядування, підприємці, молодь та окремі громадяни. Водночас змінюється і зміст волонтерської діяльності. Якщо на початку війни переважали збір коштів, продуктів та речей для військових і переселенців, то згодом поширилися правові, інформаційні та консультативні форми допомоги. У 2025 р. Бершадська міська рада закликала активних мешканців долучатися до

волонтерської діяльності у сфері безоплатної правничої допомоги, зокрема як волонтери та парауристи [8].

Окремого значення набуває залучення молоді. У 2026 р. у Бершаді відзначили волонтерів «Української команди», серед яких були молоді люди, що систематично брали участь у допомозі військовим та цивільному населенню [5]. Залучення молоді до волонтерських ініціатив свідчить про поширення практик громадської активності серед різних вікових груп населення громади..

Громадська солідарність Бершадської громади проявляється передусім у готовності мешканців об'єднувати власні ресурси заради спільної мети. Йдеться не лише про фінансові внески, адже люди надають власний час, працю, професійні знання та організаційні можливості. Саме тому волонтерство об'єднує представників різних соціальних груп і створює горизонтальні зв'язки між ними. Тож можна стверджувати, що спільна участь у благодійних заходах, зборах та інших ініціативах формує довіру і відчуття відповідальності за стан громади.

Важливу роль у цьому процесі відіграє публічне визнання волонтерської діяльності. У 2025 р. у Бершаді відбувся урочистий захід до Міжнародного дня волонтера, під час якого відзначили людей, які готують їжу для захисників, плетуть маскувальні сітки, підтримують збори, ремонтують техніку та допомагають родинам військових [7]. Такі заходи мають не лише символічне значення. Вони закріплюють позитивне сприйняття громадської активності та демонструють суспільну цінність взаємодопомоги.

Волонтерський рух і благодійність у Бершадській громаді після початку повномасштабної війни істотно розширилися за масштабами та напрямами діяльності. Важливо, що ці практики не виникли лише після 24 лютого 2022 р., оскільки громада мала досвід організованої волонтерської роботи ще до початку повномасштабного вторгнення [2]. Проте саме воєнні обставини зумовили залучення до неї значно ширшого кола учасників і появу нових завдань. Підтримка військовослужбовців, допомога внутрішньо переміщеним особам, організація гуманітарних зборів, участь закладів культури, підприємців та молоді засвідчують, що волонтерська діяльність стала складовою повсякденного життя громади.

Особливість Бершадщини полягає у взаємодії різних суб'єктів допомоги. Підтримка військових здійснювалася як через громадські ініціативи та благодійні заходи, так і за участю місцевого самоврядування, яке спрямовувало ресурси на придбання необхідного обладнання [1]. Заклади культури використовували власні можливості для організації зборів і виготовлення необхідних речей [4], а підприємці долучалися до забезпечення гуманітарних потреб внутрішньо переміщених осіб [6]. До цього процесу приєднувалися також молоді мешканці громади та окремі громадяни [5]. Отже, волонтерство в цьому випадку виступало не відокремленою діяльністю окремих організацій, а практикою взаємодії між громадянами, місцевою владою, бізнесом та громадськими структурами.

Саме така взаємодія дає підстави розглядати волонтерський рух як один із проявів громадської солідарності Бершадської громади. Спільна участь у допомозі військовослужбовцям, підтримці переселенців та розв'язанні

гуманітарних питань створює умови для об'єднання ресурсів і встановлення стійких зв'язків між різними групами населення. Важливим результатом цього процесу є не лише безпосередня допомога її отримувачам, а й формування досвіду спільного реагування на кризові ситуації. Для Бершадської громади волонтерство стало одним із практичних способів залучення мешканців до вирішення спільних проблем, що посилює її здатність реагувати на наслідки війни та підтримувати внутрішню згуртованість.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бершадська громада передала квадрокоптери військовій частині. ВітаТБ. 2024. URL: https://vitatv.com.ua/oblast/bershadska-hromada-peredala-kvadrokoptery
2. Бершадська районна громадська організація «Гільдія волонтерів». OpenDataBot. URL: https://opendatabot.ua/c/37908504
3. Говоруха Н. Волонтерство як платформа соціальних перетворень. Педагогічний процес: теорія і практика. Серія: Педагогіка. 2019. № 3–4 (66–67). С. 24–30.
4. Маршук Ю. Волонтерські будні бібліотекарів. Офіційний сайт Бершадської міської ради. 2022. URL: https://radabershad.gov.ua/news/culture/3898-volonterski-budni-bibliotekariv.html
5. Потєха К. У Бершаді відзначили волонтерів «Української команди»: людей, які щодня роблять добрі справи. 20 хвилин Вінниця. 2026. URL: https://vn.20minut.ua/Vid-Chytachiv/u-bershadi-vidznachili-volonteriv-ukrayinskoyi-komandi-lyudey-yaki-sch-12008788.html
6. Праведна Д. Допомога переселенцям та військовослужбовцям: голова громади на Вінниччині про виклики та перспективи розвитку. I-VIN.INFO. 2024. URL: https://i-vin.info/news/dopomoga-pereselencyam-ta-viyskovosluzhbovcyam--golova-gromadi-na-vinnichchini-pro-vikliki-ta-perspektivi-rozvitku-8507.html
7. Урочистий захід з нагоди Міжнародного дня волонтера. Офіційний сайт Бершадської міської ради. 2025. URL: https://radabershad.gov.ua/news/community/8723-urochistiy-zahid-z-nagodi-mizhnarodnogo-dnya-volontera.html
8. Шукаємо активних, відповідальних та мотивованих людей. Офіційний сайт Бершадської міської ради. 2025. URL: https://radabershad.gov.ua/news/community/8743-shukamo-aktivnih-vidpovidalnih-ta-motivovanih-lyudey.html

Ангеліна Кондаурова

НАДІЙНИЙ ТИЛ І ПОДИХ СВОБОДИ: ВІННИЧЧИНА В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ТА ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Анотація. *У статті проаналізовано трансформацію Вінниччини в умовах повномасштабної російсько-української війни як тилового регіону, спроможного одночасно забезпечувати безперервність повсякденного життя, приймати внутрішньо переміщених осіб, підтримувати економічну діяльність, медичну та освітню системи й долучатися до забезпечення Сил оборони України. Особливу увагу приділено соціальній згуртованості, волонтерству та формуванню нових практик регіональної стійкості, що дають змогу зберігати простір свободи, освіти, праці та громадської активності попри тривалу воєнну небезпеку.*

Ключові слова: *Вінниччина, повномасштабна війна, тил, стійкість, ВПО, волонтерство, громади, відновлення.*